

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet

2010-10-01
Dnr 2009:888

Redovisning av uppdraget att redovisa omfattningen av försöksverksamheten med gymnasial lärlingsutbildning och hur statsbidraget har använts

Dnr 2009:888

I bifogad rapport redovisas omfattningen av försöksverksamheten och av hur statsbidraget har använts för läsåret 2009/10.

På Skolverkets vägnar

Ragnar Eliasson
Avdelningschef

Lina Collin
Undervisningsråd

Redovisning av statsbidraget för försöksverksamheten med gymnasial lärlingsutbildning läsåret 2009/10

Sammanfattning

Under läsåret 2009/10 deltog nästan 7000 elever i försöksverksamheten, drygt hälften av dessa gick i fristående skolor. Majoriteten av huvudmännen som deltog var kommunala huvudmän. Den största huvudmannen var Baggium Utbildning AB.

De populäraste utbildningarna i både årskurs 1 och 2 var bygg, fordon och handel & administration. Inom utbildningarna industri, el och energi dominerar manliga elever. Könsfördelningen inom hela försöksverksamheten är ungefär två tredjedelar manliga elever och en tredjedel kvinnliga. Kvinnorna dominerar inom utbildningarna barn- och fritid, omvårdnad och naturbruk. Könsfördelningen är jämnast på hotell och restaurangutbildningar. Där var andelen kvinnor 62 procent i årskurs 1 och 53 procent årskurs 2.

Skolverket har totalt fördelat 267 miljoner kronor i statsbidrag sedan försöksverksamheten startade hösten 2008. Läsåret 2009/10 utbetalades 72,1 miljoner kronor till landsting och kommunala huvudmän. Till de fristående huvudmännen har 103,5 miljoner kronor utbetalats. I uppföljningen 2009/10 har huvudmännen redovisat att de har använt bidraget till sex kostnadsslag. Samtliga huvudmän har i första hand använt statsbidraget till personalkostnader och elevkostnader. Dessa två kostnadsslag utgör tillsammans drygt 70 procent av statsbidraget. Det tredje kostnadsslaget skiljer kommunala och fristående huvudmän åt. De kommunala huvudmännen har använt bidraget (15 procent) till att ersätta de företag som deltar i försöksverksamheten medan de fristående huvudmännen istället har använt bidraget till administrationskostnader. De fristående huvudmännen har använt 1 procent av bidraget till att ersätta företag som har tagit emot elever som genomgår halva utbildningen hos dem.

Huvudmännen menar att bidraget har varit mycket viktigt för att de ska kunna inleda och genomföra försöksverksamheten. De framhåller också att bidraget har varit en förutsättning för att täcka kostnader för personal, ersättning till företag, inköp av material och organisation av undervisningen.

Vad gäller huvudmännens negativa erfarenheter så handlar dessa främst om att eleverna i försöksverksamheten varit skoltrötta, att det varit svårt att hitta lärlingsplatser och att utbildningen krävt mycket resurser. Tre positiva erfarenheter som huvudmännen lyfter fram är att utbildningen innefattar ett samarbete mellan skolan och arbetslivet, att anställningsbarheten ökar och att eleverna utvecklas.

I försöksverksamhetens första läsår 2008/09 avbröt cirka 15 procent av eleverna sina lärlingsstudier. Det är färre elever under läsåret 2009/10 som har avbrutit,

cirka 12 procent av eleverna som gick i försöksverksamheten i höstas fanns inte längre kvar under vårterminen 2010. Skolverket kommer under hösten 2010 att fortsätta att undersöka elevströmmarna i försöksverksamheten.

1. Inledning

I denna PM redogörs för omfattningen av försöksverksamheten med gymnasial lärlingsutbildning och vad huvudmännen har använt statsbidraget till under läsåret 2009/10.

Försöksverksamheten har pågått sedan 2008 och sträcker sig till den 30 juni 2011. I försöksverksamheten ingår ett statligt bidrag till deltagande huvudmän med 25 000 kronor per elev och läsår. Regeringen har anslagit 62,5 miljoner kronor 2008, 200 miljoner kronor 2009 respektive 350 miljoner kronor 2010. Statsbidraget regleras i förordningen (2007:1349) om försöksverksamhet med gymnasial lärlingsutbildning.

Skolverket har utbetalat totalt 267 miljoner kronor till deltagande huvudmän sedan försöksverksamheten startades hösten 2008. 91,4 miljoner kronor för läsåret 2008/09 och 175,6 miljoner kronor för läsåret 2009/10.

I satsningen med försöksverksamheten finns även ett statsbidrag för utbildning av handledare på de arbetsplatser som deltar. Detta regleras i förordningen (2008:756) om statsbidrag för handledarutbildning. Statsbidraget till handledarutbildning omfattar 65 miljoner kronor under tre år: 15 miljoner kronor 2008, 25 miljoner kronor 2009 och 25 miljoner kronor 2010. Skolverket beviljade drygt 13,4 miljoner kronor i statsbidrag för läsåret 2008/09. Enligt den uppföljning som Skolverket gjorde hösten 2009 hade 3190 handledare utbildats och anlitats. För läsåret 2009/10 har Skolverket fördelat 23 miljoner för att utbilda 6553 handlare. Hösten 2010 följer Skolverket upp hur statsbidraget för 2009/10 har använts.

Lsåret 2010/2011 är sista läsåret där elever kan påbörja sin utbildning inom försöksverksamheten. Även vid denna ansökningsomgång fanns det ett stort intresse hos huvudmännen att få delta. Samtliga skolhuvudmän som ansökte i tid blev tilldelade platser under förutsättning att det bland annat etablerats lärlingsråd och att detta kunde redovisas. Dock fick de huvudmän som ansökt om fler än 23 platser beviljat ett färre antal.

Uppgiftsinsamling/metod

Skolverket fördelar statsbidrag en gång per termin efter att huvudmännen inkommit med en rekvisition över antalet deltagande elever i försöksverksamheten. Utöver detta genomför Skolverket varje läsår en uppföljning avseende hur bidraget har använts. Uppgifterna som ligger till grund för denna uppföljning har samlats in när huvudmannen har rekviderat statsbidrag och vid uppföljning läsåret 2009/10.

Enligt förordning (2007:1349) om försöksverksamhet med gymnasial lärlingsutbildning är huvudmannen skyldig att redovisa vad statsbidraget har använts till. I Skolverkets uppföljningsblankett finns sex förtryckta kostnadsslag som innehåller flera underkategorier som statsbidraget kan ha använts till samt utrymme för huvudmannen att beskriva andra kostnader som bidraget kan ha använts till. De förtryckta kostnadsslagen i uppföljningen är baserade på de vanligast förekommande svaren i föregående års uppföljning. Huvudmän som har redovisat högre eller lägre kostnader i jämförelse med tilldelat bidrag har fått möjlighet att inkomma med en reviderad uppföljning. Huvudmännen har redovisat hur de har använt bidraget per årskurs (beslutsomgång).

2. Försöksverksamheten läsåret 2009/10

Hösten 2009 deltog 157 huvudmän i försöksverksamheten med gymnasial lärlingsutbildning och med totalt 7135 elever och våren 2010 deltog 159 huvudmän med 6914 elever. Föregående läsår 2008/09 deltog 135 huvudmän i försöksverksamheten med gymnasial lärlingsutbildning och med totalt 3609 elever. I tabell 2.1 redovisas antalet elever i försöksverksamheten läsåret 2009/10 och hur mycket statsbidrag som har betalats ut.

Tabell 2.1 Antal elever i försöksverksamheten läsåret 2009/10 fördelade efter huvudmannaskap

	Kommunala	Fristående	Landsting	Totalt	Utbetalt statsbidrag
Antal huvudmän 2009/10	134	24	3	161	
Antal elever ht 2009	2907	4201	27	7135	89 187 500
Antal elever vt 2010	2815	4078	21	6914	86 425 000
Antal skolor vt 2010	182	82	3		175 612 50

* ht 09 deltog sammanlagt 157 huvudmän i försöksverksamheten

Tabell 2.1 visar fördelning efter huvudman läsåret 2009/10; 134 kommunala, 24 fristående och 3 landsting. Nästan hälften av landets kommunala skolhuvudmän deltog med totalt 2815 elever i försöksverksamheten. Trots att betydligt färre fristående huvudmän deltar i försöksverksamheten är antalet elever i fristående skolor fler än i kommunala skolor. Andelen elever i fristående skolor i försöksverksamheten utgör nästan fem procent av samtliga elever i fristående gymnasieskolor medan andelen elever i kommunala skolor i försöksverksamheten utgör nästan 1 procent av det totala elevunderlaget.¹

¹ Enligt Skolverkets offentliga statistik läsåret 2009/10 gick 305367 elever i kommunala gymnasieskolor och 85510 elever i fristående

Antal elever läsåret 2009/10

Försöksverksamheten är representerad inom gymnasieskolans samtliga yrkesförberedande utbildningar. I försöksverksamheten läsåret 2009/10 deltar flest elever i utbildningarna bygg, fordon, handels och administration, hantverk, och energi. Tabell 2.2 och 2.3 innehåller antal elever läsåret 2009/10 fördelat på kön, utbildning och årskurs.

Tabell 2.2 Antal elever fördelade efter kön och utbildningar inom närliggande program i försöksverksamheten VT 2010. Elever årskurs 2.²

Program	Kvinnor		Män		Totalt
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	
Byggprogrammet (BP)	87	13	588	87	675
Fordonsprogrammet (FP)	30	7	392	93	422
Handels och administration (HP)	194	64	108	36	302
Hantverk (HV)	198	68	92	32	290
Energi (EN)	7	2	279	98	286
Industri (IP)	11	4	240	96	251
El (EC)	8	3	236	97	244
Omvårdnad (OP)	151	86	26	15	177
Barn och Fritid (BF)	99	86	18	15	117
Naturbruk (NP)	93	88	13	12	106
Hotell- och Restaurang (HR)	48	53	43	47	91
SM	16	31	35	69	51
Livsmedel (LP)	24	63	14	37	38
Medie (MP)	4	36	7	64	11
Totalt	970		2091		3061

*Utbildningarna är specialutformade och har inte gått att härleda till ett närliggande program

Tabell 2.2 visar antalet elever som gick i årskurs 2 våren 2010. Majoriteten av eleverna i försöksverksamheten är män och i läsåret 2 är andelen män nästan 70 procent. Könsskillnader finns i flera av gymnasieskolans yrkesförberedande utbildningar och samma mönster återfinns inom försöksverksamheten. I utbildningar inom el, energi, och industri dominerar manliga elever i båda åren i försöksverksamheten. Inom dessa utbildningar är andelen män över 90 procent. Tabell 2.2 visar att andelen kvinnor i årskurs 2 är högst på omvårdnads-, barn- och fritid samt naturbruksutbildningar. I årskurs 2 är naturbruk den utbildning i försöksverksamheten där andelen kvinnor är störst. Hotell och restaurang är den utbildning i försöksverksamheten där könsfördelningen är jämnast. I årskurs 1 är andelen kvinnor 53 procent och i årskurs 2 är andelen kvinnor 62 procent.

² Elever som påbörjat sin utbildning i beslutsomgång 2008/09 gick normalt årskurs 2 men drygt 100 elever i tabell 2.2 gick i årskurs 3. Dessa elever har startat i försöksverksamheten direkt i årskurs 2 men hör till beslutsomgång 2008/09.

Tabell 2.3 visar vilka utbildningar som eleverna i årskurs 1 i försöksverksamheten gick våren 2010, den totala andelen kvinnor var 36 procent. Andelen kvinnor är störst i omvårdnad (86 procent) detta kan jämföras med att andelen kvinnor i nationella omvårdnadsprogrammet är 79 procent. Könsskillnaderna skiljer sig åt mellan åren inom vissa utbildningar. Till exempel är könsfördelningen i fordonsutbildning något jämnare i årskurs 1, där andelen kvinnor är 12 procent jämfört med sju procent i årskurs 2. I tabell 2.3 framgår också att andelen män som gick en naturbruksutbildning är dubbelt så hög i årskurs 1 jämfört med andelen män i årskurs 2. Vidare framgår att andelen kvinnor är högre i årskurs 1 i utbildningarna hantverk, hotell och restaurang i jämförelse med årskurs 2.

Tabell 2.3 Antal elever fördelade efter kön och närliggande program inom försöksverksamheten i VT 2010. Elever årskurs 1.³

Program	Kvinnor		Män		Totalt
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	
Bygg (BP)	106	14	649	86	755
Fordonsprogrammet (FP)	55	12	407	88	462
Handels och administration (HP)	265	66	134	34	399
Hantverk (HV)	292	77	88	23	380
Energi (EN)	9	2	357	98	366
EI (EC)	13	4	309	96	322
Industri (IP)	16	6	269	94	285
Omvårdnad (OP)	235	86	37	14	272
Naturbruk (NP)	131	76	43	24	174
Hotell- och Restaurang (HR)	93	62	58	38	151
Barn & Fritid (BF)	120	82	27	18	147
SM*	24	35	45	65	69
Livsmedel (LP)	31	63	18	37	49
Medie (MP)	8	36	14	64	22
Totalt	1398		2455		3853

*Utbildningar är specialutformade och har inte gått att härleda till närliggande program

Våren 2009 deltog cirka 3600 elever i årskurs 1 i försöksverksamheten och i uppföljningen läsåret 2008/09 kunde det konstateras att cirka 15 procent av eleverna som börjat i försöksverksamheten hösten 2008 hade avslutat sina lärlingsstudier. Våren 2010 visar rekvisitionerna att cirka 550 elever inte längre finns

³ Elever som påbörjat sin utbildning läsåret 2009/10 går normalt årskurs 1 men drygt 150 elever i tabell 2.3 gick i årskurs 2 eller 3. Dessa elever har startat i försöksverksamheten direkt i årskurs 2 eller i årskurs 3 men hör till beslutsomgång 2009/10.

kvar i försöksverksamhetens årskurs 2. Det innebär att cirka 15 procent ytterligare har avbrutit sina lärlingsstudier inom försöksverksamheten. Skolverket kommer att undersöka avhopsströmmarna för båda årskurserna närmre under hösten 2010.

Hösten 2009 gick 3931 elever i årskurs 1 i försöksverksamheten och vid rekvisitionstillfället våren 2010 deltog totalt 3853 elever i årskurs 1. En viss elevrörlighet har skett mellan höst och vår läsåret 2009/10, det vill säga elever har både tillkommit och avbrutit sina studier i försöksverksamheten. Cirka 12 procent av eleverna i årskurs 1 har avbrutit försöksverksamheten sedan hösten 2009. Dessa elever kan ha börjat ett annat gymnasieprogram eller helt avbrutit sina gymnasiestudier. Motsvarande siffra för våren 2009 för elever i årskurs 1 var cirka 15 procent.

3. Användning av bidraget läsåret 2009/10

Läsåret 2009/10 har Skolverket fördelat totalt 175,6 miljoner kronor i statsbidrag till huvudmän som deltar i försöksverksamheten. 72,1 miljoner kronor har fördelats till 3 landsting och 134 kommunala huvudmän. Därtill har 103,5 miljoner kronor fördelats till 24 fristående huvudmän. Diagram 3.1 och 3.2 visar kommunala respektive fristående huvudmäns användning av statsbidraget läsåret 2009/10.

Kommuner och landsting

Diagram 3.1 Kommuner och landsting användning av statsbidraget läsåret 2009/10. Redovisas i procent.

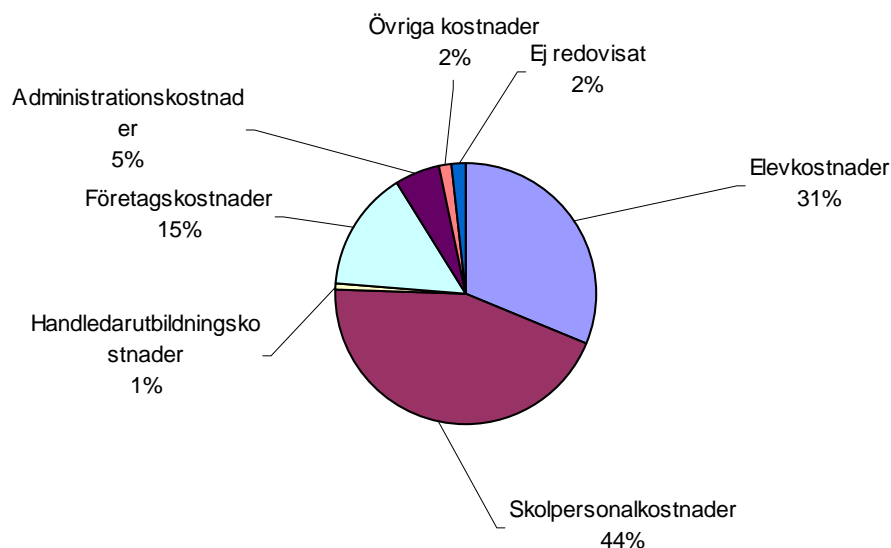

Diagram 3.1 består av följande sex kostnadsslag: skolpersonalskostnader, elevkostnader, företagskostnader, administrationskostnader, handledarutbildningskostnader, övriga kostnader och ej redovisat. I bilaga 1 redovisas vad kostnadsslagen baseras på.

Huvudmännens uppföljningar visar att nästan hälften av det totala statsbidraget har använts till kostnader för huvudmännens skolpersonal. Den största kostnaden inom kategorin skolpersonal är karaktärsämneslärare, den näst största andelen är övrig skolpersonal. Övrig skolpersonal avser vanligtvis kostnader för en lärlingssamordnare. Diagram 3.1 visar att elevkostnader är det näst största kostnadsslaget, 31 procent. De tre största kostnaderna inom elevkostnader är externa kurser till elever, ersättning för elevers mat och elevdatorer. Exempel på externa kurser som huvudmannen har köpt in är ”Heta arbeten” och ”Ställningsbyggnad”.

15 procent av det totala bidraget har använts till att ersätta företag som har tagit emot elever som genomför sin arbetsplatsförlagda utbildning hos dem. Knappt hälften av huvudmännen har använt en del av bidraget till att ersätta företag. Fyra huvudmän har använt hela bidraget till att ersätta företag. Det framgår i uppföljningarna att ersättningen till företagen har använts på olika sätt. I vissa fall går det till elevens utrustningar, verktyg, i andra fall går det direkt till företaget. Vissa huvudmän har lämnat ersättning till endast ett av flera företag medan andra har lämnat till samtliga företag som har tagit emot elever. Läsåret 2008/09 var motsvarande siffra för företagskostnader 12 procent och det var då 36 av 115 huvudmän som gav en ersättning till företag.

17 huvudmän har inte redovisat hela det tilldelade bidraget. Det oredovisade bidraget utgör två procent i diagram 3.1. Huvudmännen har vid uppföljningen ännu inte använt hela bidraget. Cirka 2 procent av statsbidraget har redovisats under kostnadsslaget övriga kostnader.

Majoriteten av huvudmännen har elever både i årskurs 1 och 2 i försöksverksamheten. Det förekommer dock inte några större skillnader vad gäller användningen av bidraget för elever i årskurs 1 respektive årskurs 2. Den största avvikelserna är att huvudmännen har redovisat att de har använt 41 procent till skolpersonalkostnader till årskurs 2 och 45 procent till årskurs 1.

Vid en jämförelse av hur huvudmännen använde bidraget läsåret 2008/09 och läsåret 2009/10 kan konstateras att under läsåret 2009/10 har huvudmännen använt något större andel av bidraget till företagskostnader och elevkostnader. Andel av bidraget som har gått till företagskostnader har ökat med tre procentenheter och till elevkostnader har en ökning med 10 procentenheter⁴ skett. Samtidigt har det skett en minskning med fyra procentenheter för handledarutbildningskostnader läsåret 2009/10.

⁴ I uppföljningen läsåret 2008/09 fanns kostnadsslagen elevkostnad och utbildningskostnader, i årets uppföljning 2009/10 finns enbart elevkostnader. Jämförelsen har gjorts genom att kostnadsslag elevkostnader och utbildningskostnader har slagits ihop.

Fristående skolhuvudmän

Diagram 3.2 Fristående huvudmäns användning av bidraget läsåret 2009/10.

Redovisas i procent.

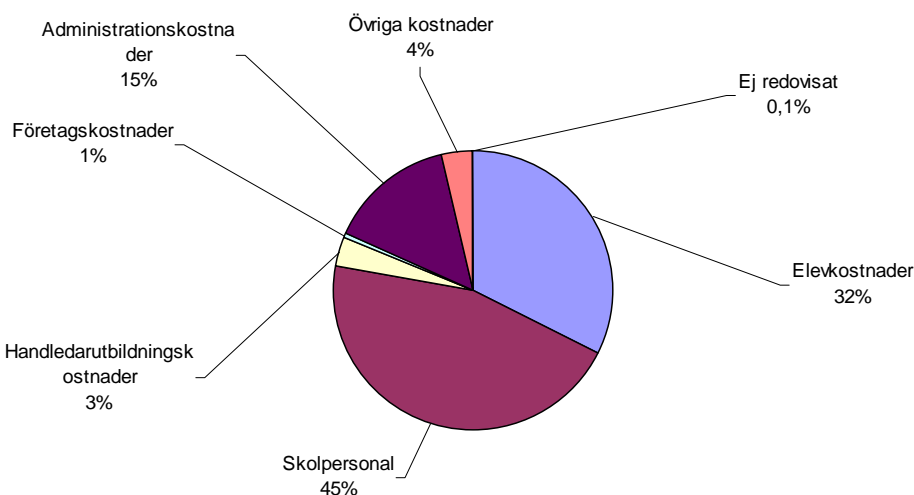

Diagram 3.2 visar vad de fristående huvudmännen har använt statsbidraget till under läsåret 2009/10. Huvudmännens svar har sammanställts i sex kostnadsslag. Samtliga underkategorier till kostnadsslagen som bidraget har använts till redovisas i bilaga 2.

Den största andelen av det totala statsbidraget har fristående huvudmän använt till skolpersonalskostnader, 45 procent. De två vanligaste kostnaderna som har redovisats inom skolpersonal är löner till karaktärsämneslärare och kärnämneslärare. 32 procent av det totala bidraget har fristående huvudmän använt till kostnader för elevkostnader. De tre vanligaste utgifterna som utgör kostnadsslaget elevkostnader är: externa kurser till elever, arbetsmaterial och resekostnader. När det gäller externa kurser är ”Heta arbeten” och ”Ställningsbyggnad” även vanligt förekommande hos de fristående huvudmännen.

Den tredje största andelen, 15 procent, är administrationskostnader, de tre största administrationskostnaderna är marknadsföring, informationsmaterial och resekostnader för personal.

Det bör noteras att när det gäller kommunala huvudmän är den tredje största andelen (15 procent) företagskostnader medan de fristående har använt 1 procent av bidraget till samma kostnadsslag. Cirka 4 procent av statsbidraget har redovisats under kostnadsslaget övriga kostnader.

Det är inga större skillnader mellan hur fristående huvudmän har använt det totala bidraget för alla elever och hur de har använt statsbidraget per årskurs. De största skillnaderna som finns när man jämför huvudmännens redovisning per årskurs är skolpersonalkostnader, 43 procent har använts till skolpersonalkostnader för årskurs 1 och 48 procent för årskurs 2. Vidare när det gäller administrationskostnader har 12 procent använts till årskurs 2 medan 17 procent har använts till årskurs 1.

Vid en jämförelse av hur fristående huvudmän använt statsbidraget under läsåret 2009/10 mot läsåret 2008/09 finns vissa skillnader. En förklaring är att huvudmannen Baggium utbildning AB:s statsbidrag utgör drygt 80 procent av diagram 3.2 och Baggium utbildning AB har använt bidraget annorlunda läsåret 2009/10. För läsåret 2009/10 har Baggium Utbildning inte redovisat att bidraget har använts till kostnadslag som internationalisering, kompetensutveckling, utveckla och fördjupa formerna för APU som i föregående års uppföljning. Andra skillnader som förkommer 2009/10 är att en mindre andel av bidraget har använts till kostnader för administration och handledarutbildning. Däremot har de fristående huvudmännen använt en betydligt större andel av bidraget till elevkostnader under läsåret 2009/10.

4. Erfarenheter av försöksverksamheten

I uppföljningen har huvudmännen tillfrågats i en öppen fråga om deras upplevda positiva och negativa erfarenheter av försöksverksamheten. Huvudmännens svar har kategoriserats i sju svarsområden och dessa redovisas i tabell 4.1 och tabell 4.2.

Positiva erfarenheter

157 huvudmän har beskrivit positiva erfarenheter av försöksverksamheten. Det är relativt vanligt att huvudmännen beskriver flera olika positiva erfarenheter. Nästan hälften av huvudmännen konstaterar att det är positivt att lärlingsutbildningen innebär ett samarbete mellan skola och arbetsliv. Flera huvudmän redovisar olika erfarenheter som rör elevens utveckling. Till exempel har 39 huvudmän svarat att de upplever att eleven trivs med utbildningen och/eller att eleven växer och mognar. Ungefär lika många huvudmän uppger att de anser att elevens anställningsbarhet ökar med lärlingsutbildning. 28 huvudmän påpekar det positiva med balans mellan teori och praktik, en kommunal huvudman skriver följande: ”Lärlingsutbildningen ger eleverna en hög grad av motivation genom att eleverna ser nyttan mellan teori och praktik.”

Tabell 4.1 "Vad har ni för positiva erfarenheter av försöksverksamheten med gymnasial lärlingsutbildning?"

Positiva erfarenheter	Antal svar
Samarbete skola/arbetsliv	62
Eleverna trivs och mognar snabbt	39
Anställningsbarheten ökar	33
Bra alternativ för elever som är skoltrötta/mer praktiskt lagda	28
Bra balans mellan teori och praktisk	28
Ytterligare utbildningsalternativ	24
Utbildningen utvecklas	21
Totalt	235

Huvudmännen anser att det mest positiva med lärlingsutbildningen innebär ett samarbete mellan skola och arbetsliv.

Ett betydligt bättre samarbete mellan skolan och näringslivet, vilket medfört att lärlingsutbildning håller på att bli ett känt begrepp hos företagare, elever och föräldrar i grundskolan. Eleverna blir mer motiverade både när det gäller kärnämnen liksom karaktär pga att de varvar studier med arbete, varannan vecka företag varannan skola. Flexibla system och tillgång till ny teknik, Möjlighet att utbilda elever inom i stort sätt alla inriktningar på programmen samt inom udda yrken som näringslivet har behov av...(Kommunal huvudman)

Andra positiva aspekter som huvudmännen har angett är att lärlingsutbildning passar för elever som är skoltrötta, att utbildningen innebär en breddning av gymnasieskolan samt att lärlingsutbildningen utvecklas genom samarbete med arbetslivet.

Vi har haft oroligt positiv respons på lärlingsförsöket. Många elever som både trivs oerhört på sina lärlingsplatser (och även inom den skolförlagda delen) samt många som fått sommarjobb inom sitt lärlingsföretag. Vi har även tagit emot många elever som utan lärlingsförsöket troligtvis inte hade klarat sina studier vid ett gymnasieprogram. T ex har vi idag flera elever med ADHD som klarar sig bra på sina lärlingsplatser och som säkert hade haft det jobbigt utan att kunna reducera de teoretiska skolämnena. (Fristående huvudman)

Lärlingsutbildningen ger en breddning/komplettering till det ordinarie yrkesprogrammet. Det ger möjlighet att utbilda till fler yrken. (Kommunal huvudman)

Karaktärlärarna kommer ut i verkligheten och får därigenom mer kunskaper om yrkesområdet. (Kommunal huvudman)

Negativa erfarenheter

135 huvudmän har beskrivit negativa erfarenheter av försöksverksamheten och i tabell 4.2 redovisas dessa i sju svarsområden.

Tabell 4.2 "Vad har ni för negativa erfarenheter av försöksverksamheten med gymnasial lärlingsutbildning?"

Negativa erfarenheter	Antal svar
Elever har låg motivation till att studera	33
Svårt att hitta lärlingsplatser	27
Kräver mycket resurser och arbete	26
Lärlingsbegreppet är ej etablerat	15
Elever har avbrutit utbildning i försöksverksamheten	14
Avsaknad "klasskänsla"	14
Ej besvarat frågan	12
Övriga svar	6
Totalt	147

De tre mest förekommande negativa svaren är att elever har låg studiemotivation, att det är svårt att hitta företag som är intresserade att ta emot en elev och eller att utbildningen kräver mycket personalresurser för skolan. Nedan återges exempel på hur huvudmän framhåller att det funnits problem med avhopp och omotiverade elever.

Som många andra utbildningsanordnare har vi haft en del avhopp. Framst i form av elever som inte förstått att arbetslivet inte är en dans på rosor, utan snarare mer krävande än skolförlagd utbildning, dock i annan form, dvs praktiskt arbete istället för teoretisk lärande. Andelen avhopp har dock minskat då vi numera är mer erfarna och tydligare förklarar och visar eleverna vad en

lärlingsutbildning innebär... Många lärare och handledare som tidigare inte jobbat med lärlingsutbildningar har svårt att förstå vilka krav en lärlingselev innebär. (Fristående huvudman)

Vi har tyvärr fått elever som varit dåligt motiverade för utbildningen. Utbildningen har också låg status på skola i jämförelse med byggprogrammet. Vi har också haft flera avhopp från utbildningen. Även tveksamma yrkesval hos en del av eleverna. (Kommunal huvudman)

Lärlingsutbildningen riskerar att betraktas som en B-utbildning av elever som inte kommer in på ett skolförlagt yrkesprogram. Utbildningen lockar för många "skoltrötta" och överåriga för att de tror att lärlingsutbildningen är en lättare väg till gymnasiekompetens. (Kommunal huvudman)

När det gäller huvudmännens positiva och negativa kommentarer tycker huvudmännen att det är positivt att utbildningen infattar ett samarbete mellan skola och arbetsliv och att det kan passa elever som är praktiskt lagda samt öka elevens anställningsbarhet. Samtidigt menar vissa huvudmän att det är svårt att hitta lärlingsplatser, att det finns elever i försöksverksamheten som inte mår med lärlingsutbildningen och efter en tid hoppar av. Det kan konstateras att fler positiva kommentarer än negativa har lämnats.

Onyttjade platser

Även läsåret 2009/10 deltog färre elever i försöksverksamheten än antalet platser som Skolverket beviljat. I uppföljningen blev huvudmännen tillfrågade om de anser att det är svårt att rekrytera elever till lärlingsutbildningen. Nästan samtliga huvudmän bevarade frågan. Hälften (85) av huvudmännen uppgav att det är svårt att rekrytera elever. Dessa huvudmän har i en öppen fråga beskrivit vad de tror att det beror på att färre elever deltar än antalet platser huvudmannen har fått beviljat.

Tabell 4.3. Antal svar från 82 huvudmän på vad de anser är skälet till att det deltar färre elever än de fått beviljat.

Skäl till att färre elever deltar i försöksverksamheten	Antal svar
Utbildning är okänd	32
Sociala ("klasskänsla") viktigt för eleven	22
Låg status	15
Popularitet för lärling varierar mellan program/branscher	11
Ej svarat	3
Övrigt	2
Totalt	85

I tabell 4.3 redovisas huvudmännens bild av vad de tror är skälet till att färre elever deltar i försöksverksamheten än antalet platser som huvudmannen fått beviljat. Huvudmännens svar har kategoriserats i fyra olika förklaringar till varför lärlingsutbildningen enligt dem inte är lika populär som de trodde när de ansökte om lärlingsplatser. Ett återkommande skäl är att lärlingsutbildningen fortfarande är ny och att elever inte känner till den. En del huvudmän menar att skolan måste bli bättre på att marknadsföra lärlingsutbildningen. Drygt en fjärdedel uttrycker att lärlingsutbildningen kan upplevas som negativ för att elever saknar gemenskapen att tillhöra en klass. En del av huvudmännen beskriver att lärlingsutbildningen ses som ett alternativ för skoltrötta elever och därför fått låg status.

Inte för att det inte är populärt men eftersom våra elever redan valt lärlingsutbildning inom vårt "vanliga" program så ser de inte några uppenbara fördelar med försöksverksamheten. De upplever att nackdelen med utebliven högskolebehörighet är större än fördelarna (Fristående huvudman).

Elever och föräldrar är osäkra på vad en lärlingsutbildning leder till (Fristående huvudman).

Jag tror att det fortfarande handlar om att vi inte har marknadsfört lärlingsprogrammet tillräckligt. Det är inte känt för kommande elever och inte heller helt bekant för vägledare på grundskolan. Svårt att få elever, föräldrar att förstå att lärlingsutbildningen inte handlar om ett alternativ för de som är trötta på studier (Kommunal huvudman)

Eleverna vill ej lämna grupp tillhörigheten i klassen. Blir ensam när man går lärlingsutbildning. Det sociala livet på skolan tillsammans med jämnåriga klasskamrater är viktigt för en 16-åring. (Kommunal huvudman)

5. Statsbidragets betydelse för huvudmännen

I uppföljningen har huvudmännen svarat på en öppen fråga om statsbidragets betydelse. 157 huvudmän har svarat och svaren har kategoriserats i fem svarsområden och redovisas i tabell 5.1. Många huvudmän anger att bidraget har varit viktigt för dem för att över huvudtaget kunna starta och delta i försöksverksamheten. Övriga svar som har lämnats är beskrivningar på en mer detaljerad nivå. Till exempel menar huvudmännen att lärlingsutbildningen kräver mer resurser för bland annat undervisning i mindre grupper, samordning av verksamheten och täta företagskontakter.

En förutsättning för att få en väl fungerande lärlingsutbildning är att det finns praktikplatser och yrkeslärare som kan följa upp utbildningen på arbetsplatserna samt att vi måste ha en förstärkning på kärnämneslärarna så att även dessa lärare kan besöka eleverna på arbetsplatsen och arbeta samverkande med yrkesämnen. (Fristående huvudman)

Tabell 5.1 Antal svar från 157 huvudman på frågan "vad för betydelse har bidraget på försöksverksamheten?"

Bidragets betydelse	Antal svar
Bidraget har stor betydelse för huvudmannen att komma igång	57
Täcker de lärarkostnader/personalkostnader som krävs för att komma i gång	32
Kvalitet/utveckling av utbildningen	29
Ersättning till företag. Dels för att de ska ta emot lärling och dels för att delta i handledarutbildning	29
Inköp av material (verktyg, arbetskläder, datorer)	15
Ej svar	3
Totalt	166

Flera huvudmän menar att bidraget har varit viktigt för att utveckla utbildningen, ersätta företag och för köp av elevens utrustning. Nedan ges tre exempel på hur huvudmännen har resonerat.

Att betala företaget för deras insats för våra elever var en viktig uppmuntran när vi sökte nya arbetsplatser för våra elever. Genom att betala arvodet till företag så kunde vi även ställa ännu mer krav på handledarna att utbilda våra elever. (Kommunal huvudman)

Stor betydelse i ett ingångsskede där det behöver satsas lite extra på personal som ska jobba med anskaffning av lärlingsplatser, utbildning av handledare, samordning mellan skola och arbetsplats samt stöttning av eleverna som ska gå som lärling. (Landsting)

Med hjälp av statsbidraget har vi kunnat ge eleverna varsin dator för att kvalitetssäkra, och återkoppla, utbildningsmoment som eleverna gör på sina praktikplatser. De använder datorn för att skriva loggbok som de vidarebefordrar, kontinuerligt, till sin yrkeslärare. Kostnaden för elevens verktyg och arbetskläder är större på grund av den stora andel av utbildningen som de gör på sina praktikplatser. (Kommunal huvudman)

Bilaga 1Landsting och kommunala huvudmäns redovisning av bidraget läsåret
2009/10

Kostnadslag	Använt bidrag för årskurs 2	Använt bidrag för årskurs 1	Totalt
Elevkostnader			
Externa kurser till elever	2 628 466	2 462 333	5 090 799
Matersättning till elever	1 710 392	2 304 111	4 014 563
Elevdatorer	1 667 930	2 249 414	3 917 344
Verktyg, kläder, skyddsutrustning, m.m	1 541 364	1 841 890	3 383 254
Resekostnader för elever	1 111 667	1 202 911	2 314 578
Läromedel	707 117	983 176	1 690 293
Arbetsmaterial	683 220	699 488	1 382 708
Studieresor	135 923	4 500	140 423
Övrigt	561 946	42 392	604 338
Summa	10 748 024	11 790 215	22 538 299
Skolpersonal			
Karaktärsämneslärare	7 382 334	8 481 442	15 863 776
Övrig skolpersonal	4 168 117	5 235 315	9 403 432
Kärnämneslärare	2 522 017	3 399 999	5 922 016
Läromedel till skolpersonal	74 136	94 986	169 122
Övrigt	167 989	342 581	510 570
Summa	14 314 593	17 554 323	31 868 916
Handledarutbildning			
Handledarutbildning	200 721	244 405	445 126
Arvode handledarutbildning	66 302	55 500	121 802
Läromedel till handledarutbildning	37 118	36 583	73 701
Summa	304 141	336 488	640 629
Ersättning till företag	5 246 530	5 443 800	10 690 329
Administrationskostnader			
Marknadsföring	278 409	468 951	747 360
Resekostnader för skolpersonal	790 807	616 076	1 406 883

Informationsmaterial	94 665	140 050	234 715
Lärlingsrådskostnader	187 783	174 151	511 934
Lokalkostnader	488 103	532 604	870 707
Administration	46 192	71 811	118 003
Summa	1 885 960	2 003 643	3 889 602
Övriga kostnader	579 960	644 081	1 224 041
Ej redovisat	683 293	589 950	1 273 243
Totalt	33 762 500	38 362 500	72 125 000

Bilaga 2

Fristående huvudmännens redovisning av bidrag läsåret 2009/10			
Kostnadsslag	Använt bidrag för årskurs 2	Använt bidrag för årskurs 1	Totalt
Elevkostnader			
Externa kurser till elever	3 827 388	4 575 052	8 402 440
Arbetsmaterial	3 058 159	4 838 642	7 896 801
Resekostnader för elever	2 738 323	3 737 323	6 472 832
Verktyg, kläder,skyddsutrustning, m.m	2 078 573	2 570 642	4 649 215
Matersättning till elever	1 353 766	1 593 578	2 947 344
Elevdatorer	660 982	1 225 749	1 889 545
Läromedel	593 570	734 694	1 328 264
Summa	14 310 761	19 275 680	33 586 441
Skolpersonal			
Karaktärsämneslärare	12 465 612	14 016 892	26 482 504
Kärnämneslärare	6 284 719	6 792 395	13 077 114
Övrig skolpersonal	2 167 607	3 916 120	5 826 330
Läromedel till skolpersonal	562 068	573 446	1 135 514
Övrigt		26 000	26 000
Summa	21 480 006	25 324 853	46 804 859
Handledarutbildning			
Handledarutbildning	888 528	1 414 554	2 303 082
Läromedel till handledarutbildning	540 045	532 671	1 072 716
Arvode handledarutbildning	57 178	43 500	100 678
Summa	1 485 751	1 990 725	3 476 476
Ersättning till företag	411 000	270 280	681 280
Administrationskostnader			
Marknadsföring	1 356 268	3 847 425	5 203 693

Resekostnader för skolpersonal	1 181 651	1 503 879	2 685 530
Informationsmaterial	1 384 952	2 301 707	3 686 659
Lärlingsrådskostnader	990 959	1 219 261	2 210 220
Lokalkostnader	467 098	836 534	1 303 632
Övrigt	36 777	26 963	63 740
Summa	5 417 706	9 735 769	15 153 475
Övriga kostnader	1 457 276	2 238 162	3 695 438
Ej redovisat	0	89 531	89 531
Totalt	44 562 500	58 925 000	103 487 500

Bilaga 3

Samtliga huvudmän som rekviderat statsbidrag läsåret 2009/10

Huvudmän	Rekviderat ht 09	Rekviderat vt10	Totalt utbetalt
Af Affärseffekt framtidsskola AB	30	29	737 500
Alingsås kommun	9	9	225 000
Alvesta kommun	2	2	50 000
Arboga Yrkesgymnasium AB	0	27	337 500
Arjeplogs kommun	6	6	150 000
Arvika kommun	6	5	137 500
Baggiom Utbildning AB	3422	3345	84 587 500
Bengtstors kommun	10	9	237 500
Boden kommun	19	18	462 500
Bollnäs kommun	39	39	975 000
Borås kommun	22	19	512 500
Consensum Lund AB	12	13	312 500
Didaktus Skolor AB	24	19	537 500
Dille Gård AB	7	7	175 000
Drivkraft Varend AB	23	23	575 000
Emmaboda kommun	1	1	25 000
Enköpings kommun	22	19	512 500
Eskilstuna kommun	22	22	550 000
Eslövs kommun	3	8	137 500
Falkenbergs kommun	12	11	287 500
Falköpings kommun	12	12	300 000
Filipstads kommun	29	24	662 500
Finspångs kommun	23	22	562 500
Flens kommun	24	25	612 500
Fordonsutbildningar i Örebro AB	10	10	250 000
Framtidsgymnasiet Göteborg AB	43	30	912 500
Framtidsgymnasiet Sverige AB	140	128	3 350 000
Gislaveds kommun	17	15	400 000
Gotlands kommun	16	13	362 500
Göteborgs kommun	123	121	3 050 000
Hagfors kommun	2	2	50 000
Haninge kommun	34	30	800 000
Hantverksakademin i Sverige AB	55	57	1 400 000
Heby kommun	2	2	50 000

Helsingborgs kommun	16	16	400 000
Herrljunga kommun	13	12	312 500
Huvudmän	Rekvirerat ht 09	Rekvirerat vt10	Totalt utbetalt
HS Naturbruksgymnasium AB	4	4	100 000
Huddinge kommun	48	48	1 200 000
Hudiksvalls kommun	41	47	1 100 000
Hultsfreds kommun	12	11	287 500
Hylte kommun	93	92	2 312 500
Härjedalens kommun	3	0	37 500
Härnösands kommun	22	23	562 500
Hässleholm kommun	6	7	162 500
Högsby kommun	3	3	75 000
Jämtlands gymnasieförbund	6	6	150 000
Jönköpings kommun	3	3	75 000
Kalix kommun	0	1	12 500
Kalmarsunds Gymnasieförbund	38	25	787 500
Karlshamns kommun	23	20	537 500
Karlskoga kommun	6	6	150 000
Karlskrona kommun	30	28	725 000
Karlstad kommun	34	33	837 500
Katrineholms kommun	17	16	412 500
KF Utbildning AB	22	23	562 500
Kinda kommun	1	1	25 000
Klart Skepp Marinteknik AB	2	2	50 000
Klippans kommun	7	10	212 500
Knivsta kommun	21	20	512 500
Kristinehamns kommun	4	4	100 000
Kumla kommun	10	7	212 500
Kungsbacka kommun	20	20	500 000
Landskrona-Kävlinge-Svalövs gymnasieförbund	69	72	1 762 500
Landstinget i Östergötland	7	8	187 500
Landstinget Västernorrland	1	1	25 000
Lapplands gymnasieförbund	4	3	87 500
Leksands kommun	24	24	600 000
Lerum kommun	45	46	1 137 500
Lichron AB	3	1	50 000
Lidköpings kommun	34	33	837 500
Linköpings kommun	25	25	625 000

Redovisning av regeringsuppdrag

2010-10-01
Dnr: 2009:888

Huvudmän	Rekvirerat ht 09	Rekvirerat vt10	Totalt utbetalt
Ljusdals kommun	25	21	575 000
Luleå kommun	74	72	1 825 000
Lunds kommun	6	6	150 000
Lysekils kommun	4	4	100 000
Lärlingsgymnasiet i Sverige AB	61	61	1 525 000
Malmö stad	27	26	662 500
Malå kommun	3	4	87 500
Marks kommun	12	14	325 000
Melleruds kommun	29	29	725 000
Mjölby kommun	3	3	75 000
Motala kommun	65	62	1 587 500
Mölnadal Stad	104	106	2 625 000
Mönsterås kommun	37	47	1 050 000
Norra Västmanlands Utbildningsförbund	1	1	25 000
Norrköpings kommun	15	12	337 500
Norrtälje kommun	74	74	1 850 000
Norsjö kommun	1	1	25 000
Nybro kommun	7	4	137 500
Nyköpings Hotell och Restaurangskola	10	7	212 500
Nyköpings kommun	40	40	1 000 000
Nynäshamns kommun	2	7	112 500
Nässjö kommun	3	3	75 000
Orsa kommun	10	6	200 000
Oskarshamns kommun	13	11	300 000
Partille kommun	12	10	275 000
Region Halland	10	10	250 000
Robertsfors kommun	2	2	50 000
Ronneby kommun	10	9	237 500
Rättviks kommun	0	1	12 500
Sala kommun	3	2	62 500
Salems kommun	17	0	212 500
Sandvikens kommun	40	40	1 000 000
Sigtuna kommun	6	7	162 500
Simrishamns kommun	22	22	550 000
Skara kommun	39	39	975 000
Skellefteå kommun	18	18	450 000

Skurups kommun	3	3	75 000
Skövde kommun	30	26	700 000
Huvudmän	Rekvirerat ht 09	Rekvirerat vt10	Totalt utbetalt
Sociala Missionen	14	14	350 000
Sollentuna kommun	3	3	75 000
Stenungsunds kommun	75	67	1 775 000
Stiftelsen Stadsmissionens Skola	30	24	675 000
Stockholms stad	110	110	2 750 000
Strängnäs kommun	0	1	12 500
Strömstads kommun	11	9	250 000
Strömsunds kommun	9	9	225 000
Sydnärkes utbildningsförbund	11	8	237 500
Sydsåkånska gymnasieförbundet	14	18	400 000
Söderhamns kommun	22	22	550 000
Söderköpings kommun	7	5	150 000
Södertälje kommun	15	11	325 000
Tanums kommun	20	16	450 000
ThorenGruppen AB	131	116	3 087 500
Tidaholms kommun	7	7	175 000
Tierps kommun	21	21	525 000
Timrå kommun	20	20	500 000
Tingsryds kommun	1	1	25 000
Tjörn kommun	49	48	1 212 500
Tranemo kommun	60	50	1 375 000
Trelleborg kommun	14	14	350 000
Trollhättan kommun	2	2	50 000
Tyresö kommun	8	8	200 000
Uddevalla kommun	86	86	2 150 000
Ultra Education AB	95	77	2 150 000
Umeå kommun	30	22	650 000
Upplands-Bro kommun	8	6	175 000
Upplands-Väsby kommun	6	6	150 000
Uppsala kommun	117	119	2 950 000
Vaggeryds kommun	4	4	100 000
Valdemarsviks kommun	24	25	612 500
Vara kommun	2	2	50 000
Varberg kommun	24	24	600 000
Vetlanda kommun	10	9	237 500

Redovisning av regeringsuppdrag

2010-10-01
Dnr: 2009:888

Huvudmän	Rekvirerat ht 09	Rekvirerat vt10	Totalt utbetalt
Vimmerby kommun	6	6	150 000
Vårgårda kommun	13	13	325 000
Värnamo kommun	25	30	687 500
Västerbergslagens utbildningscentrum	3	3	75 000
Västerviks kommun	18	16	425 000
Västerås stad	23	20	537 500
Västra Götalandsregionen	9	12	262 500
Växjö Fordonsgymnasium	5	4	112 500
Växjö kommun	42	42	1 050 000
Yrkesplugget i Sverige AB	50	49	1 237 500
Åmåls kommun	4	4	100 000
Ånge kommun	21	18	487 500
Älvdalens kommun	1	1	25 000
Örebro kommun	36	36	900 000
Örnsköldsviks kommun	12	10	275 000
Östersunds gymnasieskola AB	8	8	200 000
Östhammars kommun	23	25	600 000
Totalt	7135	6914	175 612 500